

Снегаров: "Рускиот цар Теодор Иванович имал високо мислење за патријаршијата Прва Јустинијана Охридска, не само поради тоа што таа била светилник од која зрачела силна словенска просветителна светлина, туку и затоа што била единствена автокефална (независна) црква во Европа".

Пишува:
д-р Петар ПОПОВСКИ

Сочувствувајќи со загриженоста на охридскиот патријарх Гаврил I, со манастирските старци и со македонскиот народ, рускиот цар приложил 400 рубли за спасување на манастирот "Св. Маченица Параскева". По свеченото предавање на овие средства во царскиот двор, царот Теодор и официјално бил прогласен за "нов ктитор" на манастирот. Според Муравев, средствата за помош царот ги приложувал "во помен на татко му Иван Грозни" кој, исто така, бил "човек со широко срце кон благоверните христијани", кои стенкале под османлиското ропство. Охридскиот патријарх со своето високо образование и држење, на царот Теодор му оставил голем впечаток, поради што неколку пати за време на престојот во Москва го поканувале да беседи во царскиот двор. Во цела Русија "во тоа време многу се знаело за Охрид и за Охридската патријаршија". Историчарот Снегаров соопштува дека "во Москва и во цела Русија охридскиот патријарх се сметал за важен православен хиерарх и најзаслужен за Руската црква", бидејќи "со својот авторитет придонел Московската митрополија да биде произведена во Патријаршија", со автокефален статус.

Од посетата на патр. Гаврил I на Русија е значаен и еден друг момент. Имено, од страна на рускиот цар и од московските власти, од државните и од црковните, постојано бил титулиран како патријарх. Тоа е факт кој зборува за големиот углед и авторитет кој Охридската патријаршија го уживала во Русија. За тоа сведочи и следниов податок. По три

месеци од престојот на патр. Гаврил I на Русија (јули 1586 година), во Москва пристигнал и Антиохискиот патр. Иоаким со намера непосредно да се запознае со мотивите за доаѓањето на охридскиот поглавар, но и да собира милостина. Меѓутоа, и покрај инсистирањето да го прими рускиот цар, тоа не му било удоволено. Наместо од царот бил примен од министерот за надворешни работи, инаку прв царски болјарин и шура на царот, Борис Годунов. Исто така, ова е факт кој зборува дека охридскиот патријарх во Русија уживал исклучително голем углед и достоинство во однос на поглаварите на другите христијански цркви, вклучувајќи го и поглаварот на Цариградската патријаршија.

"Царот Теодор имал високо мислење за патријаршијата Прва Јустинијана Охридска, не само поради тоа што била светилник од кој зрачела силна просветителска светлина, туку и поради тоа што била единствена автокефална (независна) црква во Европа". Во тоа време Македонија била нарекувана Втор Ерусалим во христијанскиот свет.

Колку многу биле ценети значењето и улогата на Охридската патријаршија во христијанските земји, и особено во Русија, докажува и податокот дека кога во Москва дошол митр. Теофан, од градот Коњух (Елбасан), денес во Албанија, со грамота од охридскиот патријарх

ФАКСИМИЛ ОД ЗОГРАФСКОТО РАКОПИСНО ЕВАНГЕЛ СООПШТУВА ДЕКА "ВО ОСНОВАТА НА РУСКАТА ПИСМ МАНУС-КРИПТИ".

VO HRI STI JANSKI OT

BI LA VTOR

Теодул, во ноември 1587 година, истовремено пристигнал и Софискиот митр. Григориј. Царот Теодор одвоено ги примил и двајцата на празникот Богојавление, меѓутоа на митр. Теофан му укажал поголема чест и внимание, отколку на митр. Григориј, иако овие архијереји доаѓале од една иста црква. Имено, при приемот на митр. Теофан, тој "станал од престолот и срдечно се ракувал, по што го примил неговото богословие и поздравите од патријархот и Синодот". Меѓутоа, не му укажал речиси никакво внимание на митр. Григориј, иако доаѓал од иста патријаршија. Тој само "го поканил кај себе (на престолот, з.н.), повикувајќи го со рака". Тоа било видливо и на Успенскиот Собор во митрополитската катедрала во Москва, на крајот на јануари 1588 година, кога московскиот митр. Иов се подготвувал да служи и да ги благослови при-

сутните верници. Царот дошол во храмот од каде што потоа продолжил на водоосветување на реката Москва. Таму тој повторно се сретнал со архијерејите Теофан и Григориј, при што на првиот му укажал многу поголема чест и внимание отколку на вториот. Тоа се должело на фактот што првиот дошол со грамота потпишана лично од охридскиот поглавар Теодул, а вториот со препорака од софискиот епархиски одбор.

За големиот углед кој охридските поглавари и епархиски архијереји го уживале во Рускиот двор сведочат и многу други карактеристични примери. Ке из-

ИЕ ОД X ВЕК. РУСКИОТ НАУЧНИК СПЕРАНСКИЈ ЕНОСТ И ЛИТЕРАТУРА СЕ ВГРАДЕНИ МАКЕДОНСКИТЕ

скиот архиеп. Арсениј, со многу старци и слуги. Иако доаѓал од голема црква, тој не бил примен во Царскиот двор, наспроти големите инсистирања. Постапувајќи според сугестиите од охридскиот патр. Гаврил I, царот Теодор му заповедал на својот советник Борис Годунов да ги почне преговорите со патријархот за прогласување на Московската митрополија во **Патријаршија на Русија**. Меѓутоа, патријархот одбивал да ја исполни желбата на царот, со мотив оправдување дека ваквите и сличните прашања се во надлежност на Вселенскиот Собор, односно дека такво решение можел да донесе само Соборот на патријарсите и архиепископите, членови на Вселенскиот Синод, во кој членувал и охридскиот поглавар. Во прво време патр. Иеремија II цврсто се спротивставувал на инсистирањето на Годунов, но подоцна, кога увидел дека Русите цврсто и настојчиво опстојуваат на тие позиции, изразил расположение Московската митрополија да ја издигне на степен на **Архиепископија**. Всушност, тој сакал да ги убеди Русите дека, според неговите канонски ингеренции, Московската црква која дотогаш (уште од покрстувањето на Русите во X век), била митрополија подведомствена прво на Охридската, а потоа и на Цариградската патријаршија, не е овластен да ја издигне на степен на патријаршија, туку само

тука, **Света владико, дојдовме кај царот да го срушиме заговорот на охридскиот патријарх против нашата црква, а не да прогласуваме нови архиепископии...!**" Увидувајќи и самиот дека ги крши канонските правила, цариградскиот патријарх ја прифатил забелешката на своите архијереји и веќе престанал да зборува за подигнувањето на Московската митрополија на степен на архиепископија. Според белешките на Псеудо Доротеј, патр. Иеремија II му се обратил на својот придружник, на Монемвасискиот митр. Јеротеј, со зборовите: **"...И јас не сакам да им дадам архиепископија, но ако сакаат, самиот ќе остане тука за патријарх...!"**.

Министерот Годунов не бил задоволен од одговорот на цариградскиот патријарх кога му предложил Московската митрополија да ја унапреди во Архиепископија и да ја прогласи за автокефална црква. Имено, тој и неговите сонародници имале високо мислење за својата црква, дури многу повисоко од Цариградската патријаршија, која ѝ била потчинета на Турција, а освен тоа и многу бедна. Русите барале вистинска патријаршија, а не архиепископија, бидејќи сметале дека Московското царство, така како што ги подучил охридскиот патр. Гаврил I, заслужува да има црковен началник од највисок ранг - **патријарх**, согласно средновековниот обичај - **"таму каде што има цар, треба да има и патријарх"**.

Дознавајќи за расположението на патр. Иеремија II **"ако биде замолен, можел да остане како патријарх на Руската црква"**, царот Теодор Иванович, преку својот советник Борис Годунов, **"му предложил на Иеремија II да остане во Русија, но не во Москва, туку во градот Владимир, во старата престолнина на Руската митрополија, како епархиски владика"**. Меѓутоа, цариградскиот патријарх го одбил предлогот од царот, бидејќи не сакал да служи во провинција. Тоа се случило на 26 јануари 1589 година. Увидувајќи и самиот дека последиците по Цариградската црква би биле многу големи доколку не го исполни барањето на Русите за подигнување на Московската митрополија во Патријаршија, во што главна улога одиграл охридскиот патријарх Гаврил I, решил по враќањето во Цариград да свика Вселенски Собор, на кој московскиот митр. Иов, би се прогласил за патријарх на Москва и на цела Русија.

(продолжува)

SVET MAKEDONIJA

ERUSALIM

несеме уште еден интересен податок. Имено, дознавајќи за посетата на охридскиот патр. Гаврил I на Москва и за неговите намери, цариградскиот патр. Иеремија II, стравувајќи од можноста Русите да бидат наговорени да го отфрлат ведомството на Цариградската патријаршија, а да прифатат охридско ведомство, решил да оди во Русија со намера да ги отргне Русите од таквите мисли, да ги зацврсти врските со Москва, но и да собере милостина. Патријархот Иеремија II пристигнал во Москва во јули 1588 година. Него го придружувале Монемвасискиот митр. Иеретиј и Еласон-

на степен на архиепископија.

На обидот на патр. Иеремија II Московската црква да ја прогласи за архиепископија остро се спротивставил неговиот придружник, Монемвасискиот митр. Јеротеј. Тој се држел строго за каноните и сметал дека патријархот, без согласност на Вселенскиот Собор, сам **"нема право да ѝ дава независност на Московската црква и да ја прогласува за архиепископија"**. Дури и насамо го потсетил дека **"Константин Велики не ги формирал сам патријаршиите, туку со решение на Вселенскиот Собор"**. Така постапил и Јустиниј Велики, кој со решение на **Петтиот Вселенски Собор**, во 535 година ја основал **Прва Јустинијана Охридска**. На исто гледиште стоел и Еласонскиот арх. Арсениј. Тој не се согласил со постапката на патр. Иеремија II, поради што го предупредил со зборовите: **"...Ние**